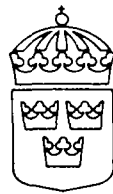

Socialutskottets betänkande

1986/87:38

om förbud mot s. k. bastuklubbar m. m. (prop.
1986/87:149)

SoU
1986/87:38

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1986/87:149 med förslag till lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter jämte två motioner som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag och avstyrker motionerna.

Utskottets m-ledamöter reserverar sig till förmån för ett motionsförslag (m) om viss justering av lagtexten.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1986/87:149 med förslag till lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och liknande verksamheter föreslagit riksdagen att anta följande av lagrådet granskade och vid propositionen fogade lagförslag.

Förslag till

Lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Till skydd mot spridning av veneriska sjukdomar hos människor ges i denna lag bestämmelser om förbud mot att anordna vissa tillställningar och sammankomster.

2 § Tillställning eller sammankomst till vilken allmänheten har tillträde får inte anordnas, om den med hänsyn till utformning, inredning eller beskaffenhet i övrigt av den lokal eller plats där den skall äga rum och den verksamhet som förekommer eller är avsedd att förekomma eller annan omständighet är särskilt ägnad att underlätta för besökare att ha sexuellt umgänge i lokalen eller på platsen med annan besökare.

En tillställning eller sammankomst till vilken tillträde är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i viss förening eller annat villkor är utan hinder härav vid tillämpning av första stycket att anse som en tillställning eller sammankomst till vilken allmänheten har tillträde, om den med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor under vilka tillträde lämnas eller andra liknande omständigheter är att jämställa med sådan tillställning eller sammankomst. Detsamma gäller om tillställ-

ningen eller sammankomsten uppenbarligen är en del i en rörelse vars verksamhet uteslutande eller väsentligen består i att anordna tillställningar eller sammankomster av detta slag.

3 § Den som anordnar tillställning eller sammankomst som avses i 2 § skall dömas till fängelse i högst två år eller, om omständigheterna är mildrande, till böter.

Kan av särskilda skäl risk anses föreligga att tillställning eller sammankomst som avses i 2 § kommer att äga rum, får polismyndigheten i syfte att förhindra detta avstänga, utrymma eller förbjuda tillträde till lokalen eller platsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Motioner

I motion 1986/87:So157 av Jörn Svensson (vpk) och Bertil Måbrink (vpk) hemställs

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1986/87:149,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om föreskrifter i klubbverksamheten.

I motion 1986/87:So158 av Jerry Martinger (m) hemställs att riksdagen beslutar att utforma lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Utskottet har under de senaste riksmötena flera gånger varje år behandlat frågor om åtgärder för att förhindra spridningen av sjukdomen AIDS, senast i betänkandet SoU 1986/87:19. För en redovisning av hittills vidtagna åtgärder, pågående aktiviteter samt utskottets syn på behovet av ytterligare insatser hänvisas bl. a. till det nämnda betänkandet.

Propositionen

I propositionen läggs fram förslag till en lag som förbjuder anordnande av vissa smittfarliga tillställningar eller sammankomster. Förslaget innebär att det inte längre skall vara tillåtet att för allmänheten anordna sådan tillställning eller sammankomst som är särskilt ägnad att underlätta för besökare att där ha sexuellt umgänge med varandra. Härigenom förbjuds bl. a. s. k. bastu- och videoklubbar för homosexuella. Ett ingripande skall dock enligt förslaget inte vara begränsat till endast video- och bastuklubbar för homo- och bisexuella män utan gälla alla anordnade tillställningar och sammankomster där det förekommer ett lika smittfarligt umgänge mellan de besökande som vid de nämnda klubbarna. Den som bryter mot förbudet skall enligt förslaget i normalfallet dömas till fängelse. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1987.

Bakgrunden till att ett förslag om förbud mot den aktuella klubbverksamheten nu läggs fram är enligt propositionen behovet av att skydda medborgarna mot den allvarliga epidemiska sjukdom som sjukdomen AIDS utgör. Försök som har gjorts att i frivilliga former förändra inriktningen på klubbarnas verksamhet har varit utan resultat. Enligt de för smittskyddet ansvariga myndigheterna kan man inte heller förvänta sig en självsanering av verksamheten. Det har därför ansetts nödvändigt att samhället vidtar åtgärder. Därvid har olika vägar undersökts för att söka tvinga fram en förändring. AIDS-delegationen har ställt sig bakom den nu valda lösningen.

Som framgått ovan är det alltså risken för spridning av HIV-smitta och sjukdomen AIDS som ligger bakom förslaget och som motiverar att en inskränkning görs i den av regeringsformen skyddade mötesfriheten. Av 1 § den föreslagna lagen framgår sålunda att bestämmelserna avser att skydda mot spridning av veneriska sjukdomar hos människor.

När det gäller den *verksamhet* som enligt propositionen inte kan godtas av smittskyddsskäl definieras denna som en anordnad tillställning eller verksamhet till vilken allmänheten har tillträde och vilken med hänsyn till lokalens utformning eller inredning, platsens beskaffenhet eller andra omständigheter är särskilt ägnad att underlätta för besökare att ha sexuell umgänge i lokalen eller på platsen med en annan besökare.

Med *anordnad* avses en verksamhet som sker i organiserade former. Där emot uppställs inte något krav på att verksamheten skall vara regelbunden eller förekomma mer än vid ett enstaka tillfälle. Inte heller krävs att verksamheten drivs som rörelse eller i vinstsyfte. Det krävs att det finns en anordnare av sammankomsten eller tillställningen, men det kan både vara fråga om en fysisk eller juridisk person.

Med *tillställning eller sammankomst* avses enligt förslaget olika slag av verksamheter eller möten där människor träffas. Något krav på att filmförevisning, dans eller musik, uppträdande eller annat slag av förströelse skall förekomma uppställs inte. Det krävs inte heller att sammankomsten eller tillställningen skall äga rum i en lokal, utan förbudet gäller även verksamheter utomhus, i tält, på båt etc.

Förbudet gäller tillställningar eller sammankomster till vilka allmänheten har tillträde men inte slutna sådana. För att bestämmelsen inte skall kunna kringgåas föreslås som ett andra stycke i 2 § den föreslagna lagen bestämmelser som förhindrar att en anordnare av en tillställning eller sammankomst genom olika manövrer kringgår lagen genom att vederbörande gör gällande att det är fråga om en enskild tillställning eller sammankomst när de faktiska omständigheterna utvisar att den är offentlig. En motsvarande bestämmelse finns i dag i allmänna ordningsstadgan (1956:617) och är bl. a. tillämplig i fråga om stadgans förbud mot anordnande av offentlig tillställning som utgör pornografisk föreställning.

Med *sexuellt umgänge* skall enligt propositionen avses detsamma som i brottsbalkens regler om sexualbrott (6 kap. BrB), nämligen alla former av könsliga förbindelser mellan människor där ett könsorgan kommer i beröring med en annan människa. Med den föreslagna motiveringen avses det inte bli en uppgift för lagtillämpningen att i detalj utreda och fastställa en enskild besökares förehavanden utan mera bedömningar av en allmän art.

I 2 § lagförslaget uttalas vidare att tillställningen eller sammankomsten skall vara *särskilt ägnad* att underlätta sexuellt umgänge. Härigenom utesluts sådan verksamhet som förekommer vid dansrestauranger, dansbanor, diskotek och allmänna badplatser eller badinrättningar osv. från förbudet.

Med *lokalens utformning eller inredning* avses det sätt på vilket utrymmena disponeras och hur lokalen är inredd, möblerad, upplyst etc.

Normalstraffet för den som anordnar tillställning eller sammankomst av här angivet slag skall enligt 3 § lagförslaget vara fängelse i högst två år eller vid förmildrande omständigheter böter.

Av allmänna principer följer att även den som medverkar till brott kan straffas, dock inte den som endast som besökare deltar i en tillställning eller sammankomst.

I 3 § andra stycket lagförslaget finns en föreskrift som möjliggör för polisen att i uppenbara fall vidta tvångsåtgärder för att förhindra att en smittfarlig verksamhet av det aktuella slaget kommer till stånd.

Motionerna

I *motion 1986/87:So157 av Jörn Svensson och Bertil Måbrink (båda vpk)* hemställs dels om avslag på propositionen (*yrkande 1*), dels om ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om föreskrifter i klubbverksamheten (*yrkande 2*). Motionärerna anför att som ett resultat av förhållandena för de homosexuella i samhället skulle ett förbud mot bastuklubbar m. m. inte medföra att de sexuella kontakter som sker vid klubbarna skulle upphöra utan dessa skulle ske mera fördolt för samhällets smittskyddsansvariga. Myndigheternas möjligheter till insyn och spridande av information till dem som i dag utgör klubbarnas besökare skulle bli ännu sämre än vad som gäller för närvarande. Man bör i stället enligt motionärerna föreskriva som villkor för klubbarnas verksamhet att besökarna skall informeras om risker och försiktighetsåtgärder. Detta skulle kunna ske genom socialstyrelsens och de smittskyddsansvarigas försorg.

I *motion 1986/87:So158 av Jerry Martinger (m)* hemställs att lagen skall få den utformning som anförs i motionen. Motionären är kritisk emot att förbudet enligt den föreslagna lagen endast skall gälla vid sexuellt umgänge *mellan besökare*. Det finns enligt motionären risk att man försöker kringgå lagen genom att man erkänner att man visserligen haft sexuellt umgänge med andra personer men samtidigt hävdar att man själv eller partnern inte är besökare utan delägare i den klubb som arrangerar sexuella aktiviteter. Motionären ifrågasätter om lagen blir tillämplig på sådana fall. Motionären föreslår i stället att lagtexten ändras så att verksamheten förbjuds om den är ägnad att underlätta för en besökare att ha sexuellt umgänge med *annan person*. Att viss verksamhet vid bordeller därigenom skulle omfattas av lagens förbud utgör enligt motionären ingen nackdel, eftersom sådan verksamhet knappast kan vara ofarlig från smittskyddssynpunkt.

Som utskottet nu framhållit i åtskilliga sammanhang måste all kraft sättas in för att spridningen av HIV-virus och sjukdomen AIDS skall kunna hejdas.

Utskottet delar den bedömning som gjorts av såväl regeringen som den övervägande delen av de myndigheter och organisationer som deltagit i den av regeringen med anledning av propositionen anordnade hearingen att lagstiftningsåtgärder nu erfordras för att komma till rätta med situationen vid de s. k. bästu- och videoklubbar. Som också lagrådet påpekar i sitt yttrande över lagförslaget kan det i och för sig inte uteslutas att den föreslagna lagstiftningen under vissa förhållanden kan innebära en begränsning i den i 2 kap. 12 § regeringsformen grundlagsskyddade mötesfriheten. Mot bakgrund av att en begränsning av de grundlagsskyddade opinionsfriheterna endast får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och aldrig får gå utöver vad som är absolut nödvändigt och inte heller sträcka sig så långt att den kan hota den fria åsiktsbildningen är det angeläget att den aktuella lagstiftningens omfattning får en så klar avgränsning som möjligt. Enligt utskottet uppfyller det nu framlagda lagförslaget dessa krav.

I *motion 1986/87:So157 (vpk)* yrkas avslag på propositionen. Motionärerna anser att man i stället för att kriminalisera verksamheten vid bastuklubbar bör försöka framtvunga en förändrad inriktning av klubbarnas verksamhet så att den kan godtas från smittskyddssynpunkt. Föreskrifter för verksamheten bör därför kunna meddelas.

De förslag till lösning som framförs av motionärerna har övervägts i propositionen, men avisats med hänsyn till de praktiska svårigheter den skulle medföra, särskilt vad gäller tillsynen över verksamheten. Utskottet delar denna uppfattning. Utskottet vill också erinra om att försök har gjorts att få till stånd en förändring i frivilliga former av klubbarnas verksamhet men att detta inte lett till några resultat. Enligt utskottets mening är det därför nödvändigt med ett förbud mot verksamheten.

Utskottet vill vidare med anledning av vad som anförs i motionen om innebörden av begreppet sexuellt umgänge uttala att det delar den bedömning som på denna punkt görs i propositionen. Med den föreslagna utformningen bör det inte bli en uppgift för lagtillämpningen att i detalj utreda och fastställa en enskild besökares förehavanden. För den bedömning av mer allmän art som skall göras vid tillämpningen bör den bestämning som sker genom användning av begreppet sexuellt umgänge vara tillfredsställande.

Med det anförda avstyrker utskottet motion So157 (vpk) yrkandena 1 och 2.

I *motion 1986/87:So158 (m)* begärs en ändring av lagtexten så att förbudet innefattar inte endast verksamheter som är ägnade att underlätta sexuellt umgänge mellan besökare utan även mellan besökare och en annan person, t. ex. en delägare i den klubb som anordnar de sexuella aktiviteterna. Motionären pekar bl. a. på risken för kringgående av bestämmelsen genom att en person åberopar delägarskap m. m.

Utskottet instämmer i att lagbestämmelserna inte får utformas så att de lätt kan kringgås och därmed blir verkningslösa från smittskyddssynpunkt. När det gäller den föreslagna avgränsningen till sexuellt umgänge mellan

besökare vill utskottet emellertid erinra om att enskilda besökares förehavanden normalt sett inte skall behöva utredas i detalj för att lagen skall kunna tillämpas. Straffbudet riktar sig mot den som anordnar sammankomsten eller tillställningen, inte mot den som endast deltar i arrangemanget. Det är vidare, som utskottet ovan framhållit, fråga om att göra en allmän bedömning av sammankomstens eller tillställningens karaktär varvid olika omständigheter skall beaktas. I propositionen nämns som exempel härpå umgängesformerna, uppträdanden o. d. som förekommer samt på vilket sätt anordnaren informerar om verksamheten. Påståenden om att det sexuella umgänget inte utövats "med annan besökare" bör därför inte utesluta att lagen är tillämplig om övriga omständigheter ger vid handen att verksamheten är av det slag som här avses.

Utskottet vill även erinra om bestämmelsen i 2 § andra stycket, vilken utformats efter mönster av motsvarande bestämmelse i allmänna ordningsstadgan, och som syftar till att hindra att lagen kringgås genom att man gesken av att tillträde bara ges till en sluten krets. Enligt utskottets mening bör det härigenom bli möjligt att ingripa mot smittfarliga verksamheter av den typ som bastuklubbar m. fl. utgör, även om anordnarna på olika sätt försöker dölja sammankomsternas verkliga karaktär.

Sammanfattningsvis anser utskottet att den i propositionen föreslagna utformningen av 2 § tillgodoser syftet med motion So158 (m), som därför avstyrks.

Med anledning av vad som anförs i motionen angående kriminalisering av bordeller vill utskottet dessutom anföra följande. I 6 kap. 8 § brottsbalken finns regler om straff för koppleri, varmed avses att någon främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att någon annan har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Enligt den äldre lydelsen av motsvarande bestämmelse — ändrad från den 1 juli 1984 — kunde straff för koppleri komma i fråga bl. a. för den som vanemässigt eller i vinningssyfte främjar eller utnyttjar annans otuktiga levnadssätt. Som framgår av propositionen (s. 9) torde den äldre koppleribestämmelsen sannolikt ha kunnat tillämpas på t. ex. video- och bastuklubbar. Den nu gällande koppleribestämmelsen förutsätter emellertid att det är fråga om sexuella förbindelser mot ersättning.

Utskottet utesluter inte att det kan finnas ytterligare verksamheter som innebär allvarlig fara för spridning av HIV-smitta och på vilka varken nuvarande regler om koppleri eller den nya lagen om bastuklubbar är tillämpliga. Utskottet förutsätter att regeringen överväger om detta bör föranleda komplettering av här aktuella bestämmelser.

Utskottet tillstyrker i övrigt propositionens förslag.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *frågan om avslag på propositionen* att riksdagen avslår motion 1986/87:So157,
2. beträffande *begränsning till besökare* att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion

1986/87:So158 antar 2 § i förslaget till lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter,

SoU 1986/87:38

3. beträffande *lagförslaget i övrigt*

att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter i den mån förslaget inte behandlas under mom. 2.

Stockholm den 19 maj 1987

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Yvonne Sandberg-Fries (s), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Claes Rensfeldt (s) och Maud Björnemalm (s).

Reservation

Begränsning till besökare (mom. 2 i hemställen)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Ann-Cathrine Haglund (alla m) anser *dels* att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 5 med "Utskottet instämmer" och slutar på s. 6 med "därför avstyrks." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärens uppfattning att lagens bestämmelser måste utformas så att de inte kan kringgås. För att säkerställa att inte lagen i vissa fall blir verkningslös bör den inte begränsas till att gälla enbart sexuellt umgänge mellan besökare. Enligt utskottet bör därför de sista orden i 2 § första stycket i lagförslaget — "annan besökare" — bytas ut mot orden "annan person".

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. beträffande *begränsning till besökare*

att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1986/87:So158 beslutar att 2 § i förslaget till lag om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter skall ha följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse

Propositionens förslag

2 § Tillställning eller sammankomst till vilken allmänheten har tillträde får inte anordnas, om den med hänsyn till utformning, inredning eller beskaffenhet i övrigt av

Reservanternas förslag

2 § Tillställning eller sammankomst till vilken allmänheten har tillträde får inte anordnas, om den med hänsyn till utformning, inredning eller beskaffenhet i övrigt av

den lokal eller plats där den skall äga rum och den verksamhet som förekommer eller är avsedd att förekomma eller annan omständighet är särskilt ägnad att underlätta för besökare att ha sexuellt umgänge i lokalen eller på platsen med *annan besökare*.

En tillställning — — —

den lokal eller plats där den skall äga rum och den verksamhet som förekommer eller är avsedd att förekomma eller annan omständighet är särskilt ägnad att underlätta för besökare att ha sexuellt umgänge i lokalen eller på platsen med *annan person*.

En tillställning — — —